

ნორმის პროექტი მოამზადა თეა ბურჭულაძემ.

პროექტი განხილულია თსუ არნოლდ ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს 2019 წლის 11 ოქტომბრის სხდომაზე და მიღებულია სახელმწიფო ენის დეპარტამენტის ექსპერტთა კომისიის 2019 წლის 6 დეკემბრის სხდომაზე.

თანდებულიან და ნაწილაკდართულ რიცხვით სახელთა მართლწერა

თანდებულიანი და ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების მართლწერასთან დაკავშირებით უნდა გათვალისწინდეს შემდეგი წესები:

1. რაოდენობითი რიცხვითი სახელის **ციფრ(ებ)ით გამოსახვისას** დეფისით უნდა გამოიყოს თანდებულები და ბრუნვის ნიშნები, სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარდა: **15-ვით, 25-ის(ა)თვის, 38-ის(ა)კენ, 59-ის(ა)გან, 22-ში, 35-ზე, 16-თან, 8-იდან, 5-ამდე, 287-ამდე, 26-ამდე...**

2. ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების გამოყენებისას **უპირატესობა მიენიჭოს** სიტყვიერ დაწერილობას, ხოლო **ციფრით გამოსახვისას** რიცხვითი სახელის აღმნიშვნელ ციფრს დეფისით უნდა გამოიყოს ნაწილაკი ბრუნვის ნიშანთან და თანდებულთან ერთად. რაოდენობით რიცხვით სახელებს, არაბული ციფრებით გამოსახვისას, სახელობითში ბრუნვის ნიშანი არ დაერთვის. მაგალითად: **2-ც, 2-მაც, 2-საც, 2-ისაც, 2-ითაც, 2-ადაც; 2-ლა, 2-მალა, 2-სლა, 2-ისლა, 2-ითლა, 2-აღლა; 2-ვე, 2-ვემ, 2-ვეს, 2-ვესი, 2-ვეთი, 2-ვედ; 2-ოდე, 2-ოდემ, 2-ოდეს, 2-ოდესი...**

3. რიგობით რიცხვით სახელთა რომაული ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი, თანდებული და ნაწილაკი. მაგალითად: **XV-სლა, დავით IV-ის(ა)თვის, ვახტანგ VI-ის(ა)გან, ერეკლე II-ისგანაც, გიორგი III-სვე...**

4. რიგობითი რიცხვითი სახელების არაბული ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი, თანდებული, ნაწილაკი და რიგობითობის მანარმოებელი აფიქსი. მაგალითად: **დავით მე-4-ის(ა)თვის, ვახტანგ მე-6-ის(ა)გან, ერეკლე მე-2-ისგანაც, 38-ემლა...**

5. თანდებულიან და ნაწილაკდართულ რიგობით რიცხვით სახელთა დაწერილობისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სიტყვიერ ან რომაული ციფრებით გაფორმებას, საჭიროების შემთხვევაში (სპეციფიკური დანიშნულებით გამოყენებისას) დასაშვებია ამგვარი რიგობითი რიცხვითი სახელების გამოსახვა არაბული ციფრებითაც.

სიტყვიერად

რომაული ციფრებით

არაბული ციფრებით

ოცდამეხუთეში

XXV-ში

25-ეში

ორმოცდამეთექვსმეტეზე

LVI-ზე

56-ეზე

დავით მეოთხის(ა)თვის

დავით IV-ის(ა)თვის

დავით მე-4-ის(ა)თვის

ვახტანგ მეექვსის(ა)გან

ვახტანგ VI-ის(ა)გან

ვახტანგ მე-6-ის(ა)გან

მეორმოცესლა

XXX-სლა

მე-40-სლა

ერეკლე მეორესვე

ერეკლე II-სვე

ერეკლე მე-2-სვე

ერეკლე მეორის(ა)კენ

ერეკლე II-ის(ა)კენ

ერეკლე მე-2-ის(ა)კენ

ოცდამეთვრამეტემაც

XXXVIII-მაც

38-ემაც

დასაბუთება

რიცხვით სახელთა მართლწერისას გასათვალისწინებელია, თუ რომელ ჯგუფს განეკუთვნება ესა თუ ის ფორმა – რაოდენობითს, რიგობითსა თუ წილობითს. მნიშვნელოვანია ისიც, სიტყვიერად ვნერთ თუ ციფრებით, რიცხვითი სახელი არაბული ციფრებითაა გამოსახული თუ რომაულით. სპეციფიკურ მიდგომას მოითხოვს ასევე თანდებულებიანი და ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების სათანადოდ გაფორმება.

თუ რაოდენობითი რიცხვითი სახელი დგას რომელიმე ბრუნვაში, გარდა სახელობითისა, ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი: **25-მა, 34-ის, 67-ით...** თანდებულებიანი რიცხვითი სახელის შემთხვევაში კი საკითხი ასე დაისმის: არაბული ციფრით გამოხატული რიცხვითი სახელის დაწერისას თანდებულთან ერთად ბრუნვის ნიშანიც აღინიშნოს თუ არა? - **25-ისათვის** თუ **25-თვის?** **19-ისათვის** თუ **19-თვის?** **9-სავით** თუ **9-ვით?** რაოდენობითი რიცხვითი სახელის შემდეგ თანდებულებიანი დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანთან ერთად: **25-ის(ა)თვის, 38-ის(ა)კენ, 40-ის(ა)თვის, 59-ის(ა)კენ, 9-სავით...** იმ თანდებულთა შემთხვევაში კი, რომელთა დართვისას ისედაც არ ჩანს ბრუნვის ნიშანი (ფონეტიკური პროცესების გამო იკარგება), მხოლოდ თანდებულებიანი გამოიყოფა: **22-ში, 35-ზე, 16-თან...**

გასარკვევია, როგორ დაინეროს **-მდე** და **-დან** თანდებულებიანი რიცხვითი სახელები. ასეთ ფორმებში უნდა შენარჩუნდეს ბრუნვის ნიშანიცა და თანდებულებიც. ამიტომ დაინერება ამგვარად: **5-იდან, 27-იდან, 43-იდან... 8-იდან, 9-იდან, 28-იდან, 29-იდან...** მცდარია ამ ფორმათა ბოლო ხანს გავრცელებული შემდეგი დაწერილობა: 5-დან, 27-დან, 43-დან... ხოლო **-მდე/ამდე** თანდებულებიანი ფორმები დაინერება ასე: **5-ამდე, 287-ამდე, 26-ამდე, 57-ამდე...** რაც შეეხება ხმოვანფუძიან რიცხვით სახელებს, **რვასა** და **ცხრას** (ან მათ შემცველ სხვა რთულ რიცხვით სახელებს), მათ დაერთვის **-მდე** (და არა **-ამდე**). შესაბამისად, დაინერება ასე: **8-მდე, 9-მდე, 28-მდე, 29-მდე...**

რაოდენობით რიცხვით სახელებთან ასევე გვხვდება ნაწილაკები: **-ც(-ა), -ლა, -ოდე, -ვე;** ორივე, სამილა, თორმეტიც(ა), ხუთიოდე... ასეთი ფორმების გამოყენებისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სიტყვიერ დაწერილობას. საჭიროებისამებრ შეიძლება არაბული ციფრების გამოყენებაც. დასაზუსტებელია, როგორ დაინეროს ნაწილაკიანი რიცხვითი სახელი: **22-ვემ** თუ **22-ივემ?** **-ვე** და **-ოდე** ნაწილაკები ფუძესთანაა შეხორცებული და შემდეგ დაერთავს ბრუნვის ნიშანს: ორივემ, ორივეს, ორივესი, ორივეთი, ორივედ; ორიოდე, ორიოდემ, ორიოდეს, ორიოდესი, ორიოდეთი, ორიოდედ. მართებული დაწერილობა ასეთი იქნება: **2-ვე, 3-ვემ, 2-ვეს, 2-ვესი, 2-ვეთი, 2-ვედ; 2-ოდე, 2-ოდემ, 2-ოდეს, 2-ოდესი, 2-ოდეთი, 2-ოდედ.** ყველა დასახელებულ შემთხვევაში სახელობითი ბრუნვის ნიშანი **-ი** შეხორცებულია ფუძესთან, დაკარგული აქვს ფუნქცია და ისე დაერთავს ნაწილაკებს. მსგავსი ფორმები ასე უნდა დაინეროს: **2-ვე, 2-ოდე.**

-ც და **-ლა** ნაწილაკები რიცხვით სახელს (ისევე როგორც სხვა სახელებს) ბრუნვის ნიშნის შემდეგ დაერთვის, ამიტომ ამ ნაწილაკდართული რაოდენობითი რიცხვითი სახელები ისე უნდა დაინეროს, როგორც თანდებულებიანი ფორმები: **2-ლა, 2-მალა, 2-სლა, 2-ისლა, 2-ითლა, 2-აღლა; 2-ც, 2-მაც, 2-საც, 2-ისაც, 2-ითაც, 2-აღაც...** ბრუნვის ნიშნების გამოყოფის გარეშე ვერ მოხერხდება კონტექსტის სათანადოდ გააზრება. მაგალითად: **2-სლა** დარჩა მოსატანი წიგნები თუ **2-ლა** დარჩა მოსატანი წიგნები? რა თქმა უნდა, **2-სლა** დაწერილობის გარეშე აზრი გაუგებარი რჩება. ამიტომ მართებული იქნება **-ლა** ნაწილაკთან ერთად ბრუნვის ნიშანიც (სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარდა) გამოიყოს დეფისით. ამგვარად, **-ლა** და **-ც** ნაწილაკებიან რიცხვით სახელებთან ბრუნვის ნიშნები დაინერება: **2-ლა, 2-მალა, 3-ისლა, 27-ლა, 32-მაც, 10-ც, 10-საც** და ა. შ.

რიგობით რიცხვით სახელებზე თანდებულისა თუ ნაწილაკის დართვისას გასათვალისწინებელია არა მხოლოდ ბრუნვის ნიშანი, არამედ რიგობითობის მანარმოებელი ფორმანტიც. რაკი და კავშირიანი რიგობითი რიცხვითი სახელების არაბული ციფრებით გამოსახვისას მათ მხოლოდ ბოლოში უნდა დაერთოს -ე სუფიქსი, ეს პრინციპი უნდა გატარდეს თანდებულის დართვის შემთხვევაშიც. თუ რიცხვს ბოლოსართი დაერთვის, თანდებულიანი რიგობითი რიცხვითი სახელის დაწერისას რიგობითობის აღმნიშვნელი -ე სუფიქსიც უნდა გამოიყოს: **25-ეში, 43-ესთან, 56-ეზე...** თუ არ აღინიშნა რიგობითობის მანარმოებელი -ე, მაშინ ის აირევა შესაბამის რაოდენობით რიცხვით სახელში: გიორგი სწავლობს მე-100 საჯარო სკოლაში, ხოლო ლუკა - **25-ეში** (და არა **25-ში**). მე-პრეფიქსით დაწყებული რიგობითი რიცხვითი სახელები თანდებულების დართვისას დაინერება ასე: **მე-5-ზე, მე-8-სთან, მე-60-ში, მე-100-ის(ა)თვის...** რიგობითობის მანარმოებელი აფიქსი შენარჩუნდება აგრეთვე ნაწილაკების დართვისას და ბრუნვის ნიშანთან ერთად გამოიყოფა დეფისით: **22-ელა, 38-ემლა, მე-4-სლა, მე-4-ვე, 35-ევემ...**

ბრუნვის ნიშნები და თანდებულები დეფისით გამოეყოფა ასევე რომაული ციფრებით წარმოდგენილ რიცხვით სახელებს: **პეტრე I-ის, ვახტანგ VI-მ, გიორგი III-ისთვის; დავით IV-ის(ა)კენ, ერეკლე II-ის(ა)თვის, ვახტანგ VI-ის(ა)გან...**

ნაწილაკთა დართვის შემთხვევაშიც იგივე პრინციპი შენარჩუნდება: -ვე და -ლა ნაწილაკების დართვისას დეფისით გამოიყოფა ბრუნვის ნიშანი, თანდებული (თუ ისინი დადასტურებულია ფორმაში), შემდეგ კი – ნაწილაკი: **გიორგი III-მლა, ერეკლე II-ითვე, ერეკლე II-მდეც, ერეკლე II-სვე, დავით IV-სლა.** ბრუნვის ნიშნის გამოყოფის გარეშე აქაც აირევა სახელობითისა და სხვა ბრუნვითა ფორმები: **დავით IV-ლა** (სახ. ბრ.) – **დავით IV-სლა** (მიც. ბრ.).

თანდებულიანი და ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების მართლწერასთან დაკავშირებით უნდა გატარდეს შემდეგი წესები:

1. რაოდენობითი რიცხვითი სახელის **ციფრ(ებ)ით გამოსახვისას** დეფისით უნდა გამოიყოს თანდებულები და ბრუნვის ნიშნები, სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარდა: **15-ვით, 25-ის(ა)თვის, 38-ის(ა)კენ, 59-ის(ა)გან, 22-ში, 35-ზე, 16-თან, 8-იდან, 5-ამდე, 287-ამდე, 26-ამდე...**

2. ნაწილაკდართული რიცხვითი სახელების გამოყენებისას **უპირატესობა მიენიჭოს** სიტყვიერ დაწერილობას, ხოლო **ციფრით გამოსახვისას** რიცხვითი სახელის აღმნიშვნელ ციფრს დეფისით უნდა გამოეყოს ნაწილაკი ბრუნვის ნიშანთან და თანდებულთან ერთად. რაოდენობით რიცხვით სახელებს, არაბული ციფრებით გამოსახვისას, სახელობითში ბრუნვის ნიშანი არ დაერთვის. მაგალითად: **2-ც, 2-მაც, 2-საც, 2-ისაც, 2-ითაც, 2-ადაც; 2-ლა, 2-მალა, 2-სლა, 2-ისლა, 2-ითლა, 2-აღლა; 2-ვე, 2-ვემ, 2-ვეს, 2-ვესი, 2-ვეთი, 2-ვედ; 2-ოდე, 2-ოდემ, 2-ოდეს, 2-ოდესი...**

3. თანდებულიან და ნაწილაკდართულ რიგობით რიცხვით სახელთა დაწერილობისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სიტყვიერ გაფორმებას, ხოლო მათი რომაული ციფრით გამოსახვისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშანი, თანდებული და ნაწილაკი. მაგალითად: **XL-სლა, XXXVIII-მლა, დავით IV-ის(ა)თვის, ვახტანგ VI-ის(ა)გან, ერეკლე II-ისგანაც...**

4. საჭიროების შემთხვევაში (სპეციფიკური დანიშნულებით გამოყენებისას) თანდებულიანი და/ან ნაწილაკიანი რიგობითი რიცხვითი სახელები შეიძლება გამოისახოს არაბული ციფრებით. ამგვარი დაწერილობისას დეფისით უნდა გამოიყოს ბრუნვის ნიშნები, თანდებულები, ნაწილაკები და რიგობითობის მანარმოებელი აფიქსები. მაგალითად: **22-ეზეც, 38-ემლა, მე-4-სლა, მე-4-ვე, 35-ემაც, დავით მე-4-ის(ა)თვის, ვახტანგ მე-6-ის(ა)განაც, ერეკლე მე-2-ისგან...**